

УДК 821.161.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-3-39>

Сяо Сяо ЯО,

orcid.org/0009-0008-1823-4354

*аспірантка кафедри історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна) xiao117.x@gmail.com*

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО БЕСТСЕЛERA (НА ПРИКЛАДІ ПОПУЛЯРНИХ РЕТРОДЕТЕКТИВІВ)

Стаття присвячена аналізу основних художніх особливостей зразків історичної детективної прози, які стали бестселерами найвідоміших книжкових мереж України. Розглядаються риси сюжетної композиції творів, художньої мови текстів, інтертекстуальність та інтермедіальність популярних ретродетективів. На прикладі творчого доробку Ю. Винничука, Б. Коломійчука, В. Івченка, А. Кокотюхи, І. Павлюка, О. Доніча, Д. Безверхнього, С. Пономаренка досліджуються можливі причини популярності цих творів у вітчизняному літературному просторі.

Основною проблемою дослідження є потреба у студіюванні бестселера як літературного феномена, для подальшого позитивного впливу на формування читацьких смаків сучасних українців і якість масової літератури, яку творять зацікавлені в популярності власних книжок письменники.

Мета дослідження полягає у вивченні її характеристики основних художніх особливостей українського бестселера на прикладі ретродетективів; визначенні можливих причин популярності цих творів у вітчизняному літературному просторі.

Висновки дослідження демонструють, що основними художніми особливостями ретродетективів, завдяки яким ці твори стають бестселерами, є: належна якість текстів, жива, грамотна і багата мова, мовлення героїв; продуманий синтез літературних жанрів у творі; актуальність і близькість сучасному читачеві висвітлених проблем; яскравість і емоційність образів персонажів; інтертекстуальність та інтермедіальність. Сучасні бестселери в піджанрі історичного детективу виходять далеко за межі вітчизняної масової літератури, вони цікаві не тільки українцям, а й зарубіжним читачам. Багато з них мають шанси в майбутньому увійти до фонду не лише вітчизняної, а й світової літературної класики.

***Ключові слова:** бестселер, сучасна історична проза, історичний детектив, ретродетектив, сучасна масова література, інтертекстуальність, інтермедіальність.*

Xiao Xiao YAO,

orcid.org/0009-0008-1823-4354

*Postgraduate student at the Department of History of Ukrainian Literature,
Literary Theory and Literary Creativity
Educational and Research Institute of Philology of Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) xiao117.x@gmail.com*

ARTISTIC FEATURES OF UKRAINIAN BESTSELLERS (BASED ON THE EXAMPLE OF POPULAR RETRO-DETECTIVE FICTION)

The article is devoted to the analysis of the main artistic features of historical detective fiction that have become bestsellers in the most famous bookstores in Ukraine. The features of the narrative composition of the novels, the artistic language of the texts, intertextuality and intermediacy of popular retro-detectives are considered. The possible reasons for the popularity of this fiction in the national literary space are studied on the examples of the books by Y. Vynnychuk, B. Kolomiichuk, V. Ivchenko, A. Kokotiukha, I. Pavliuk, O. Donich, D. Bezverhnyi, and S. Ponomarenko.

The main problem of the research is the need to study the bestseller as a literary phenomenon in order to further positively influence on the formation of reading tastes of modern Ukrainians and the quality of mass literature created by writers interested in the popularity of their own works.

The purpose of the research is to study and characterize the main artistic features of Ukrainian bestsellers on the example of retro-detective novels; to determine the possible reasons for the popularity of these works in the national literary space.

The findings of the study demonstrate that the main artistic features of retro-detective novels that make them bestsellers are: proper quality of texts, including lively, literate and rich language, speech of the characters; thoughtful synthesis of literary genres in the work; relevance and proximity of the covered problems to the modern reader; brightness and emotionality of character images; intertextuality and intermediacy.

Contemporary bestsellers in the historical detective genre go far beyond the boundaries of Ukrainian mass literature; they are interesting not only to Ukrainians but also to foreign readers. Many of them have a chance to become a part of the fund of not only national but also world literary classics in the future.

Key words: *bestseller; contemporary historical fiction, historical detective, retro-detective, contemporary mass literature, intertextuality, intermediacy.*

Постановка проблеми. Глибоке аналітичне дослідження художніх особливостей бестселерів необхідне для розуміння взаємодії між авторським задумом твору і сприйняттям читача; усвідомлення того, які чинники визначають вибір тієї чи іншої книжки. Бестселерами стають зразки як масової, так і елітарної літератури, що мають достатньо сильний вплив на свідомість читачів. Цей вплив значною мірою визначає, яким буде культурний простір українського суспільства в найближчі роки.

Як вважає британський дослідник Б. Горскі, бестселер у пострадянському просторі вибудував навколо себе апарат збору даних, змінив методи взаємодії авторів, видавців і аудиторії, і навіть породив нові способи колективної творчості, характерні для капіталістичних ринків культури. Завдяки цьому вибір читача нині відіграє посередницьку роль між літераторами й ринковими силами (Gorski, 2020). І для творення національної літературної культури на сучасному етапі важливо розуміти різні аспекти цієї ролі.

За словами видатного українського прозаїка Миколи Гоголя, твори якого є бестселерами й сьогодні (наприклад, видавництво «Апріорі» у 2022-му р. надрукувало вдосконалені переклади «Шинелі» й «Ревізора» (Шинеля. Ревізор / Микола Гоголь, 2022)), читач – єдиний правдивий учитель письменника. Автор багатьох ретродетективів-бестселерів, краєзнавець Ю. Винничук говорив, що писати йому найбільше допомагає *«інстинкт читача, коли самому цікаво знати, що буде далі»* (Степаненко, 2021).

Тому глибоке студіювання бестселера як літературного феномена здатне позитивно вплинути й на формування читацьких смаків сучасних українців, і на якість масової літератури, яку творять зацікавлені в популярності власних книжок письменники.

Аналіз досліджень. Український бестселер активно досліджується вітчизняними літературознавцями приблизно з 2010-х. Саме тоді з'явилися наукові праці, присвячені: бестселера як проблемі літературного процесу в Україні (Філоненко, 2009); жанровим особливостям популярних сучасних романів (Бернадська, 2011); профанному читанню як протизвазі елітарному (Романенко, 2013); основним рисам бестселера, його

проекціям і сприйняттю в українському гуманітарному просторі (Белімова, 2017) тощо.

Проте не всі художні особливості окремих жанрів вітчизняного бестселера достатньо студійовані на сьогодні. Це значною мірою пов'язано зі зневажливим ставленням багатьох дослідників до сучасної масової літератури, *«дослідницьким снобізмом»* за влучною характеристикою С. Філоненко (Філоненко, 2011: 6). Досі дуже мало наукових публікацій, в яких би фундаментально досліджувався зв'язок між уподобаннями сучасних читачів, що визначають статус бестселера для книжки, та художніми особливостями тих творів масової й елітарної літератури, які стали бестселерами у вітчизняних книжкових мережах.

Мета статті – визначити і схарактеризувати основні художні особливості українського бестселера на прикладі ретродетективів, популярних серед покупців найвідоміших книжкових мереж України (Bukva.ua, Yakaboo, «Книгарні «Є» та ін.); дослідити можливі причини популярності цих творів у вітчизняному літературному просторі.

Виклад основного матеріалу. Як показало цьогорічне онлайн-опитування New Image Marketing Group на замовлення Українського інституту майбутнього, сучасні українці є досить свідомими читачами. Лише 23% опитаних не прочитали жодної книжки у період з 22-го лютого 2022-го р. до 18-го квітня 2023-го р. З-поміж 77% активних читачів 19% респондентів прочитали не менше 10 книжок за період року і майже двох місяців, а 9% – понад 20 (Звіт за результатами онлайн-опитування «Практики читання під час війни», 2023).

Тобто зацікавленість українців художнім словом є сильною попри будь-які скрутні умови навколишньої дійсності; багатьох із них читання заспокоює, розслаблює і робить більш стабільними. Про високий літературний смак більшості українських читачів свідчить передусім те, що бестселерами жанру історичної прози стають твори елітарної літератури. Серед них: «Тигролови» Івана Багряного, «Захар Беркут» Івана Франка, «Місто» Валер'яна Підмогильного, «Жовтий князь» Василя Барки, «Марія» Уласа Самчука, «Я (Романтика)» Миколи Хвильового та ін. (Вибір читачів, 2023).

На думку Т. Белімової, бестселером можна вважати «...насамперед художній твір, у якому одповідається захоплива історія, здатна потрясти, здивувати, розчулити, навчити, змусити співпереживати» (Белімова, 2017: 24). Як основні критерії того, що книжку можна віднести до бестселерів, науковиця вважає тривалий і сталий інтерес читачів, численні перевидання, відомість твору за межами національного літературного простору.

Тобто бестселер не обов'язково елітарний, проте завжди якісний з художньої точки зору, змістовий і цікавий для інтелектуального читача. Бестселери сучасної історичної прози в Україні захоплюють читачів гострими сюжетами, поданими в синтезі різних літературних жанрів. Озвучений Н. Бернадською стереотип про те, що масовому роману притаманне «відтворення у ньому ілюзорного світу, в якому мешкають такі ж ілюзорні псевдогерої зі своїми псевдопроблемами, далекими від реального життя» (Бернадська, 2011), який дослідниця називає «аксіомою», у 2023-му р. цілком може бути предметом наукової дискусії.

Сучасні бестселери часто поєднують у собі історичну оповідь і елементи не тільки детективу, а й дамського роману, сатири, фантастики або ж містики. Вони вже є якісно іншими, аніж історична й детективна проза постмодернізму. Н. Бернадська у зв'язку з цим згадує про літературну епоху «нового історизму», яка прийшла на зміну постмодерністичному періоду (Бернадська, 2020).

С. Філоненко наводить як приклад вдалого поєднання ретро й детективу серію романів сучасного письменника Богдана Коломійчука, присвячену Львову (Лембергу) і пригодам поліцейського Адама Вістовича (Filonenko, 2022: 48). Іншим прикладом історичного детективу, що став бестселером, може бути серія творів Владислава Івченка, в якій оповідається про «найкращого сищика імперії», а потім «республіки» Івана Підпригору.

Автор уже у змісті приваблює читача інтермедіальністю на кшталт: «Іван Карпович дає «Титаніка», «Облога замку в Трансильванії» (алюзія до популярних останнім часом всіляких вампірських саг), «Вибухонебезпечні пригоди в Одесі» (одразу спадають на думку Ільф і Петров з авантюрами Остапа Бендера) (Одісея найкращого сищика республіки, 2022). Однак при цьому не можна сказати, що Підпригора сам по собі не цікавий чи не самобутній.

Владислав Івченко часто вдається до того, що на перший погляд здається романтичною ідеалізацією персонажа («... найкращий приватний детектив від Владивостока до Лодзі...» (Івченко,

2022: 5); «Лише мудрість та витримка Івана Карповича, допомога друзів і подруг та неабияке везіння дали змогу сищику врятуватися від загибелі» (Івченко, 2022: 7)). Однак вдумливий читач одразу ж відчуває іронічно-сатиричний підтекст. Президент рейтингу «Книжка року» К. Родик висловив думку, що серія книжок про Підпригору «... відверта пародія на Фандорінський серіал – наші автори вчинили з Б. Акуніним так, як свого часу Котляревський з Вергілієм» (Рудик, 2017).

Серія книжок про Підпригору поєднує в собі цілий «букет» різних літературних жанрів і завдяки цьому лишається популярною з 2011-го р. Сама ідея «української відповіді Фандоріну» з його відвертим висміюванням є привабливою для патріотичного українського читача й мотивує на придбання чергового бестселера від Івченка та його співавтора Камаєва.

Яскраві постаті національних героїв, реальних чи вигаданих письменниками, служать опорою для патріотичної свідомості українців у скрутні часи війни. Історичні прозові твори, які стали сучасними бестселерами, пропонують читачам таких героїв.

До них можна віднести, наприклад, колишнього київського слідчого Платона Чечеля з серії ретророманів Андрія Кокотюхи (Кокотюха, 2020) або відважного київського адвоката Кліма Кошового з роману цього ж автора «Привид із Валової» (2017). Чечель сміливо бореться з військовими злочинцями в тилу, Кошовий разом із вірним товаришем кидає виклик львівській мафії.

Клим водночас протистоїть і містичним ворогам, чи то зовнішнім, чи породженим власною уявою: «Здавалося, своїм маленьким вогнищем він розбудив нечисту силу, і тепер вона влаштовує проти ночі свої химерні ритуальні моторошні танці» (Кокотюха, 2017: 7). Містицизм, таємничість є ще однією художньою особливістю, якою бестселери-ретроромани приваблюють читачів.

Ними пронизаний і весь текст нуарного ретродетективу Іларіона Павлюка «Білий попіл» (2018), який, до того ж, є інтертекстуальним. Головний герой, найкращий київський детектив Тарас Білий, потрапляє в заплутану історію на основі сюжету гоголівського «Вія». Вбито доньку сотника, причетним до злочину вважають семінариста Хому Брута, а Білий має розібратися в цій справі.

При оповіді читачеві детективної історії І. Павлюк використовує максимально реалістичні образи, які викликають яскраві емоції, згущує словесні фарби для відтворення колориту нуар. Пістоль у його тексті «вишуканий і водночас цілком смертоносний» (Павлюк, 2018: 14), темрява

у вікнах – «*наче в очах мертв'яка*» (Павлюк, 2018: 10); «*величезні лаписька*» ковзають під сюртук головного героя «*грубо, якось аж пожадливо*» (Павлюк, 2018: 13). Емоційний читач із тонкою душевною організацією відчуває певну дозу адреналіну при читанні цих рядків. І саме ці «смакові» відчуття від насиченого образами тексту, які читачеві захочеться спробувати знову і знову, роблять художні твори бестселерами.

Іларіон Павлюк – не єдиний автор українських бестселерів в піджанрі ретродетективу, чії твори інтертекстуально пов'язані з прозою Гоголя. Головні персонажі «Залізного павутиння» (2020) Олекси Доніча, Іван Іванович та Іван Никифорович, – прямі нащадки відомих однойменних гоголівських персонажів. Вони ведуть аматорські детективні розслідування злочинів, зрад і змов у 1905-му, за 12 років до остаточного розпаду імперії.

Автор «Залізного павутиння» всіляко намагається наслідувати класика й у художній мові твору, досить живописній і багатій на образи. Персонажі Доніча іноді описуються досить гротескно: «*Ось на такому мінливому, наче буття, шляху в недобрій час свого куцою віку шмарканий Мотл побачив диво*» (Доніч, 2020: 12). Його герой постає перед читачем у вигляді «*...кволого, завчасно змордованого сутужним життям хлопця з рясно подзьобаним вісною кумедним обличчям...*» (Доніч, 2020: 12). Такі яскраві описи включають емоції читача, який сильніше проникається образом завдяки його максимальній натуралістичності.

Художній прийом гротескного згущення «барв» тексту часто застосовує і Богдан Коломійчук. До того ж, він грає з контрастами високого й низького, викликаючи в читача суміш захоплення прекрасним та огиди до потворного. Зокрема, у його «Експресі до Галіції» «*...проклятуці венеційські провулки виявилися схожими один на одного, як дірки в носі*» (Коломійчук, 2020: 8).

В одному й тому ж абзаці автор спочатку описує такі італійські краєвиди, що «*Будь-хто мав би закохатися в них*», а потім наголошує на палкому бажанні героя «*забратися геть під три чорти*» (Коломійчук, 2020: 7). Суперечливі відчуття, які пробуджує авторська манера оповіді, ще більше розпалюють цікавість до персонажа і всієї сюжетної лінії, пов'язаної з ним.

Контрасти образів Богдана Коломійчука здатні викликати досить сильні позитивні чи негативні враження у читачів. Так, мимоволі виникає співчуття до Маркуса Щипака з «Готелю «Велика Пруссія», який «*...добре пам'ятав ніжне тіло своєї дружини і обійми дітей. Вкотре їх згаду-*

ючи, волоцюга відчував, як сльози облікають йому очі» (Коломійчук, 2019: 6).

Маркус Щипак – колишній боксер, сильний хлоп, але й по-дитячому наївна людина, яка щиро вірить, що його поневіряння – «*...довгий кошмарний сон або ж непорозуміння, яке випадково допустив Господь...*» (Коломійчук, 2019: 5). І те, що він по-лицарськи кинувся рятувати від трьох розбійників жінок, яких перед цим сам вилаяв «дурепами» за пізні прогулянки без супроводу, одразу пробуджує захоплення в багатьох читачів, особливо читачок.

Творці сучасних бестселерів-ретродетективів творчо експериментують із мовленням своїх персонажів. Наприклад, «прекрасна рудавка» Ірма Краузе з третьої книжки «Алмазів з Танжеру» Юрія Винничука звеселяє читача лексиконом типової «Барбі з анекдотів»: «*Я б могла тебе вивезти на дипломатичному авті з дипломатичними паперами*» (Винничук, 2023: 7).

«Бійці» за портрети партійних вождів дуже кумедно сваряться: «*Хрущов не мій! У мого обидва ока були, а тут дзюрка!*» (Винничук, 2023: 8). Примітивність мислення чекіста і його плебейство автор передає низькопробним суржилом: «*Йосіф Віссаріоновіч лічно ним цікавиться*» (Винничук, 2023: 5). Ю. Винничук як, безперечно, талановитий прозаїк, досягає ефекту того, що мова персонажа сама по собі розповідає читачеві про внутрішній світ героя.

Одна з найоригінальніших героїнь українських ретродетективів, дружина поліціанта із книжки Дмитра Безверхнього «Порядні пані вмирають самітно» Софія Нрієвська всіляко демонструє своїм мовленням провокативність, педантичність і прискіпливість. Вона здатна безтактно заявити новоспеченій графині: «*...родина фон Рей не надто «ваша»*» (Безверхній, 2022: 9), публічно сказати про повітового управителя, що «*...нуднішою людини, аніж він, не знайдете в усій околиці...*» (Безверхній, 2022: 9). Епатаж Софії як художня риса персонажа виділяє її з-поміж доволі «сірих» уманських дам і робить улюбленицею читачів, яким імпонують емансиповані феміни зі зневагою до суспільних стереотипів.

Учитель історії за освітою, уманець Дмитро Безверхній, як і упорядник краєзнавчих книжок про Львів Юрій Винничук, пише про те, в чому розбирається фахово й майже досконало. Інтрига його творів починається з небанальної назви («Порцеляновий погляд» (2022), «Порядні пані вмирають самітно» (2022)). Далі увага й цікавість читача утримуються вже достовірною атмосферою епохи кінця XIX – початку XX ст., заради

правдивого відтворення якої письменник проводить цілі години в архівах (Про книжку «Порядні пані вмирають самотньо. Книга 2», 2022).

Бестселер філософа за освітою Сергія Пономаренка «Чорне Весілля» (2023), який став хітом продажів у книжковій мережі Yakaboo влітку 2023-го р. (Вибір читачів, 2023), поєднує в собі жанри детективу й містичної прози. У пролозі на глядача чекає «вогняна ріка» людської юрби, яка «пливе» покінчити із «вбивцею» Яриною в далекому 1715-му, жорстока розправа над двома жінками й інfernальне прокляття причетного до злочину шляхтича Генріха Кравицького.

Далі дія переноситься в сучасність, де два хлопці з Києва опиняються під підозрою через загадкове звалтування й убивство студентки історичного факультету в с. Велика Тиша напередодні свята Івана Купала. Сюжет твору будується подібно до серіалу, в якому розгортаються дві паралельні лінії, далекого минулого й теперішнього. До останнього зберігається інтрига, чим же насправді є страх батьків покійниці перед перетворенням померлої незаміжньої доньки в мавку: забобонами чи незрозумілою чужим містичною реальністю Великої Тиші (Пономаренко, 2023).

Більш рідкісними для українського літературного простору, аніж містичні ретродетективи, є історичні детективи з елементами політичного трилеру. До таких можна віднести, зокрема, «Віллу Деккера» (2021) Юрія Винничука. Оповідь ведеться від імені журналіста Марка Криловича, який «...працював у газеті «Новий Час», час від часу писав репортажі про підземний Львів, невидимий Львів...» (Винничук, 2021: 7).

Знавець біографії Винничука легко впізнає в головному герої alter ego автора. На цю думку наводить і зізнання самого письменника: «Тема довоєнного Львова мене захоплювала віддавна. Я її висвітлював у романах «Танго смерті», «Цензор снів», «Нічний репортер» та «Ключі Марії», який написав у товаристві з Андрієм Курковим. Там всюди події відбуваються в той самий довоєнний і воєнний час. У мене таке враження, що я вже там жив. Бо знаю до деталей тодішній побут» (Степаненко, 2021).

Розслідування вбивства звичайної львівської фордансерки Вікці поступово приводить Марка Криловича до візових шахрайств чиновників із «совєтського консуляту» (Винничук, 2021: 15). І тоді у «Віллі Деккера» розгортається популярна в усі часи історія маленької людини, яка творить великі справи.

Як поділився в інтерв'ю «Книгарні «Є» Ю. Винничук, його Марко створений під впливом

Філіпа Марлоу із творів Раймонда Чандлера (Степаненко, 2021). Фірмовий цинізм Марлоу у Криловича проявляється з елементами натуралізму.

Наприклад, він охоче розповідає читачеві, як «падав, обриганий, у рівчак» (Винничук, 2021: 9) або дозволяв пов'язати себе «по голові, і не лише по голові» (Винничук, 2021: 9). Цей художній прийом задовольняє потребу читача в достатній мірі авторської відвертості, яка робить твір однаково цікавим для людей із різним інтелектом.

Висновки. Отже, основними художніми особливостями сучасних українських ретродетективів, які стали бестселерами за результатами вибору читачів популярних книжкових мереж, є:

- високий художній рівень тексту. Як правило, він досягається фаховістю письменників (філологів, істориків, журналістів-краєзнавців, філософів тощо). Якісні тексти виділяються з-поміж інших насамперед багатою, грамотною й оригінальною художньою мовою оповіді, небанальним мовленням героїв;

- продуманий синтез детективу з іншими жанрами літератури, зокрема містичною й сатиричною прозою, політичним трилером. Таке поєднання жанрів дозволяє митцям слова створювати цікаві й нестандартні сюжетні лінії;

- актуальність і близькість сучасному читачеві тематики і проблематики творів, багатогранність і реалістичність персонажів;

- інтермедіальність. Канал ICTV у 2021-му р. випустив пілотну серію серіалу «Найкращий сищик» за мотивами творів В. Івченка і Ю. Камарева (Найкращий Сищик. 1 серія. Серіали ICTV, 2021). Це, безперечно, сприяло популяризації самих ретророманів, що нині є бестселерами «Книгарні «Є» і Yakaboo;

- інтертекстуальність, яку демонструють, зокрема, історичні детективи Іларіона Павлука й Олекси Доніча, та ін.

Твори українських авторів історично-детективної прози перекладаються багатьма іноземними мовами. Так, книжки Юрія Винничука були перекладені англійською, польською, французькою, німецькою, чеською, хорватською, болгарською, сербською, японською, китайською мовами та есперанто.

Це означає, що бестселери-ретроромани виходять далеко за межі вітчизняної масової літератури, вони цікаві не тільки українцям, а й зарубіжним читачам. Через декілька десятиліть багато зразків історичного детективу із тих, які сьогодні є бестселерами українських книжкових мереж, матимуть усі шанси поповнити фонд світової класики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безверхній Д. Порядні пані вмирають самотньо : книга 2. Київ : Темпора, 2022. 268 с.
2. Белімова Т. Алхімія слова : вимір сучасного українського бестселера. *Слово і час*. 2017. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sich_2017_11_5 (дата звернення: 04.08.2023).
3. Бернадська Н. Сучасний роман як жанр масової літератури. *Філологічні семінари*. Вип. 14. Київ : Київський університет, 2011. С. 52–58.
4. Бернадська Н. Фінал постмодернізму. Новий історизм і масова література. *Філологічні семінари*. Вип. 21. Київ: Київський університет, 2020. С. 101–110.
5. Вибір читачів. *Yakaboo* : веб-сайт. 2023. URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/knigi/vibir-chitachiv.html> (дата звернення: 04.08.2023).
6. Винничук Ю. Алмази з Танжера. Книга 3. Харків : Фабула, 2023. 272 с.
7. Винничук Ю. Вілла Деккера. Книга 1. Харків : Фабула, 2021. 304 с.
8. Звіт за результатами онлайн-опитування «Практики читання під час війни». *Український інститут майбутнього*. 2023, 26-те квітня. URL: https://news.uifuture.org/zvit-za-rezultatami-onlayn-opituvan/?fbclid=IwAR0ZUSw4mSkUIFbmEw28gQKq_TqcGzR2CZiFyJSSjNMg64-W29Nte8TtRuQ (дата звернення: 04.08.2023).
9. Івченко В. Найкращий сищик імперії на Великій війні : книга 3. Київ : Темпора, 2022. 492 с.
10. Кокотюха А. Вигнанець і грішниця. Харків : Віват, 2020. 304 с.
11. Кокотюха А. Привид із Вислової. Харків : Фоліо, 2017. 283 с.
12. Коломійчук Б. Готель «Велика Пруссія». Львів : Видавництво старого Лева, 2019. 280 с.
13. Коломійчук Б. Експрес до Галіції. Львів : Видавництво старого Лева, 2020. 352 с.
14. Найкращий Сищик. 1 серія. Серіали ICTV. (2021). *Youtube* : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QzStCpI3e8M> (дата звернення: 04.08.2023).
15. Одиссея найкращого сищика республіки. Книга 5. *Книгарня «Є»* : веб-сайт. 2022. URL: <https://book-ye.com.ua/catalog/istorychnyj-detektyv/odisseya-najkrashchoho-syshchuka-respubliky-knyha-5/> (дата звернення: 05.08.2023).
16. Павлюк І. Білий попіл. Львів : Видавництво старого Лева, 2018. 352 с.
17. Пономаренко С. Чорне весілля. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2023. 352 с.
18. Про книжку «Порядні пані вмирають самотньо. Книга 2». *Книгарня «Є»* : веб-сайт. 2022. URL: <https://book-ye.com.ua/catalog/istorychnyj-detektyv/poryadni-pani-vmyraut-samitno-knyha-2/> (дата звернення: 05.08.2023).
19. Родик К. Піднята цілина: український ретродетектив. *Дзеркало тижня*. 2017, 31 березня. URL: https://zn.ua/ukr/ART/pidnyata-cilina-ukrayinskiy-retrodetektyv_.html (дата звернення: 05.08.2023).
20. Романенко О. Народження масового читача: профанне та елітарне читання як виклик літературно-теоретичного дискурсу кінця ХІХ століття. *Наукові праці. Філологія. Літературознавство*. Т. 217. Вип. 205. Миколаїв, 2013. С. 75–79.
21. Степаненко С. Юрій Винничук: про «Віллу Деккера», любов до Львова й творчу кухню. *Книгарня «Є»* : веб-сайт. 2021. URL: <https://book-ye.com.ua/blog/intervyu/yurij-vynnychuk-pro-villu-dekkera-lyubov-do-lvova-j-tvorchu-kukhnyu/> (дата звернення: 05.08.2023).
22. Філоненко С. Бестселер як проблема сучасного літературного процесу в Україні. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. Серія : Лінгвістика і літературознавство : міжвуз. зб. наук. ст. 2009. Вип. ХХІ. С. 539–545.
23. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс / гендер / жанр : монографія. Донецьк : ЛАНДОН–ХХІ, 2011. 432 с.
24. Гоголь М. Шинеля. Ревізор. (2022). *Видавництво «Апріорі»* : веб-сайт. URL: <https://www.apriori.lviv.ua/shop/aktsii/shynelia-revizor-mykola-hohol/> (дата звернення: 04.08.2023).
25. Gorski B. The Bestseller, or The Cultural Logic of Postsocialism. *Slavic Review*. 2020. № 79(3). P. 613–635. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/slavic-review/article/abs/bestseller-or-the-cultural-logic-of-postsocialism/5B6750E321FD9DF20E2FD34E668478BD> (date of access: 05.08.2023).
26. Filonenko S. Ukrainian Hero and the Habsburg Monarchy: Retro Visions in Contemporary Ukrainian Historical Detective Fiction Clues. *A Journal of Detection*. 2022. USA 40, P. 48–58.

REFERENCES

1. Bezverkhni D. (2022). Poriadni pani vmyraut samitno : knyha 2 [Decent Ladies Die Alone. Book 2]. Kyiv : Tempora, 2022. 268 s. [in Ukrainian].
2. Belimova T. (2017). Alkhimiia slova : vymir suchasnoho ukrainskoho bestselera. [Alchemy of the Word: the Dimension of the Modern Ukrainian Bestseller]. *Slovo i chas*. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sich_2017_11_5 (data zvernennia: 04.08.2023). [in Ukrainian].
3. Bernadska N. (2011). Suchasnyi roman yak zhanr masovoi literatury. [The Modern Novel as a Genre of Mass Literature]. *Filolohichni seminary*. Vyp. 14. Kyiv : Kyivskiy universytet. S. 52–58. [in Ukrainian].
4. Bernadska N. (2020). Final postmodernizmu. Novyi istoryzm i masova literatura. [The Finale of Postmodernism. New Historicism and Popular Literature]. *Filolohichni seminary*. Vyp. 21. Kyiv: Kyivskiy universytet. S. 101–110. [in Ukrainian].
5. Vybir chytachiv. (2023). [Choice of Readers]. *Yakaboo* : veb-sait. URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/knigi/vibir-chitachiv.html> (data zvernennia: 04.08.2023). [in Ukrainian].
6. Vynnychuk Yu. (2023). Almazы z Tanzhera : knyha 3. [Diamonds from Tangier. Book 3]. Kharkiv : Fabula. 272 s. [in Ukrainian].

7. Vinnychuk Yu. (2021). Villa Dekkera : knyha 1. [The Dekker's Villa. Book 1.]. Kharkiv : Fabula. 304 s. [in Ukrainian].
8. Zvit za rezultatamy onlain-opytuvannia "Praktyky chytannia pid chas viiny". (2023, 26-te kvitnia). [Report on the Results of the Online Survey "Reading Practices During the War"]. *Ukrainskyi instytut maibutnoho*. URL: https://news.uifuture.org/zvit-za-rezultatami-onlain-opituvan/?fbclid=IwAR0ZUSw4mskUIFbmEw28gQKq_TqcGzR2CZiFyJSSjNMg64-W29Nte8TtRuQ (data zvernennia: 04.08.2023). [in Ukrainian].
9. Ivchenko V. (2022). Naikrashchyi syshchik imperii na Velykii viini : knyha 3 [The Empire's Best Detective in the Great War. Book 3]. Kyiv : Tempora. 492 s. [in Ukrainian].
10. Kokotiukha A. (2020). Vyhnanets i hrishnytsia. [An Exile and a Sinner]. Kharkiv : Vivat. 304 s. [in Ukrainian].
11. Kokotiukha A. (2017). Pryvyd iz Valovoi. [A Ghost from Valova]. Kharkiv : Folio. 283 s. [in Ukrainian].
12. Kolomiichuk B. (2019). Hotel "Velyka Prussia". [The Hotel "Great Prussia"]. Lviv : Vydavnytstvo staroho Leva, 2019. 280 s. [in Ukrainian].
13. Kolomiichuk B. (2020). Ekspres do Galitsii. [Express to Galicia]. Lviv : Vydavnytstvo staroho Leva, 2020. 352 s. [in Ukrainian].
14. Naikrashchyi Syshchik. 1 seriia. Serialy ICTV. (2021). [The Best Detective. 1 series. ICTV series]. *Youtube* : veb-sait. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QzStCpI3e8M> (data zvernennia: 04.08.2023). [in Ukrainian].
15. Odisseia naikrashchoho syshchyka respubliky. Knyha 5. (2022). [Odyssey of the Best Detective of the Republic. Book 5]. *Knyharnia "Ie"* : veb-sait. URL: <https://book-ye.com.ua/catalog/istorychnyj-detektyv/odisseya-najkrashchoho-syshchyka-respubliki-knyha-5/> (data zvernennia: 05.08.2023). [in Ukrainian].
16. Pavliuk I. (2018). Bilyi popil. [The White Ash]. Lviv : Vydavnytstvo staroho Leva, 2018. 352 s. [in Ukrainian].
17. Ponomarenko S. (2023). Chorhe vesillia. [Black Wedding]. Kharkiv : Klub simeinoho dozvillia, 352 s. [in Ukrainian].
18. Pro knyzhku "Poriadni pani vmyraiut samitno. Knyha 2". (2022). [About the Book "Decent Ladies Die Alone. Book 2"]. *Knyharnia "Ie"* : veb-sait. URL: <https://book-ye.com.ua/catalog/istorychnyj-detektyv/poryadni-pani-vmyrayut-samitno-knyha-2/> (data zvernennia: 05.08.2023). [in Ukrainian].
19. Rodyk K. (2017, 31 bereznia). Pidniata tsilyna: ukrainskyi retrodetektyv. [Raised Virgin Land: a Ukrainian Retro Detective]. *Dzerkalo tyzhnia*. URL: https://zn.ua/ukr/ART/pidnyata-cilina-ukrayinskiy-retrodetektiv_.html. (data zvernennia: 05.08.2023). [in Ukrainian].
20. Romanenko O. (2013). Narodzhennia masovoho chytacha: profanne ta elitarne chytannia yak vyklyk literaturno-teoretychnoho dyskursu kintsia XIX stolittia. [The Birth of the Mass Reader: Profane and Elitist reading as a Challenge to the Literary and Theoretical Discourse of the End of the 19th Century]. *Naukovi pratsi. Filolohiia. Literaturoznavstvo*. T. 217. Vyp. 205. Mykolaiv, 2013. S. 75–79. [in Ukrainian].
21. Stepanenko S. (2021). Yurii Vynnychuk: pro "Villu Dekkera", liubov do Lvova y tvorchu kukhniu. [Yuriy Vynnychuk: about Dekker's Villa, Love for Lviv and Creative]. *Knyharnia "Ie"* : veb-sait. 2021. URL: <https://book-ye.com.ua/blog/intervyu/yurij-vynnychuk-pro-villu-dekkera-lyubov-do-lvova-j-tvorchu-kukhnyu/> (data zvernennia: 05.08.2023). [in Ukrainian].
22. Filonenko S. (2009). Bestseller yak problema suchasnoho literaturnoho protsesu v Ukraini. [The Bestseller as a Problem of the Modern Literary Process in Ukraine]. *Aktualni problemy slovianskoi filolohii*. Seriiia : Lihvistyka i literaturoznavstvo : mizhvuz. zb. nauk. st. 2009. Vyp. XXI. S. 539–545. [in Ukrainian].
23. Filonenko S. (2011). Masova literatura v Ukraini: dyskurs / gender / zhanr : monohrafiia. [Mass Literature in Ukraine: Discourse / Gender / Genre: monograph]. Donetsk : LANDON-XXI. 432 s. [in Ukrainian].
24. Hohol M. (2022). Shynelia. Revizor. [An Overcoat. The Revisor]. *Vydavnytstvo "Apriori"* : veb-sait. URL: <https://www.apriori.lviv.ua/shop/aktsii/shynelia-revizor-mykola-hohol/> (data zvernennia: 04.08.2023). [in Ukrainian].
25. Gorski B. (2020). The Bestseller, or The Cultural Logic of Postsocialism. *Slavic Review*. № 79(3). P. 613–635. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/slavic-review/article/abs/bestseller-or-the-cultural-logic-of-postsocialism/5B6750E321FD9DF20E2FD34E668478BD> (date of access: 05.08.2023).
26. Filonenko S. (2022). Ukrainian Hero and the Habsburg Monarchy: Retro Visions in Contemporary Ukrainian Historical Detective Fiction Clues. *A Journal of Detection*. USA 40, P. 48–58.